

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czime alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr, $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árszámítás adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Hallgassuk agyon.

... Hát csak hallgassuk, hát csak üssük agyon, mivelhogy Názárethből került ki az eszme; már pedig a mi viszonyaink között nyilvánvaló, hogy Názárethből alig-alig kerülhet ki valamelyes üdvös áramlat, és nyilvánvaló, hogy éppen azok a körök, a melyeknek talán noblesse-oblige-jök is volna hasonló eszméket fölszínre vetni, vagy fölvettétvén valamely oldalról, adoptálni, dédelgetni, testbe öltöztetni, sokkal előbbre valónak tartják a méltóságos adminisztráció bureaujába bezárkózni, mint akár csak pillanatnyira is szemügyet vetni mindarra, a mi tulajdonképpen életet, vér pezsgést, erő kifejtést, izmosodást volna hivatva előmozdítani.

Hjah! Praetor minima non curat! A mi praetoraink pedig elannyira elvannak foglalva mostanság, emitt az egyetem kiépítésével amott az egyetemmel kapcsolatos theologiai fakultás sürgős felállításával, no meg talán a magas egyházpolitikai kérdések fölötti évődéssel, hogy szinte képtelenség tőlük várni holmi alulról pengetett eszmének a meghallgatását.

De hát tudós tanáraink hol vannak, hol?..

Exegetáink nyilván hitünk szent könyvének édes hazai nyelvünkre ültetése nagy és szép munkájába vannak elmerülve; dogmatikusaink kálvini hitrendszerünk vaskos kötetekbe való egybeállításán szorgoskodnak; történéseink magyar reformált anyaszentegyházunk fejleményének millenaris földolgozására fordítják idejök és erejük java részét; practica theológiát kulturáló férfaink a megváltozandó egyházi viszonyok folytán szüségelt, mélyebbre ható evangelizáció különemű módozatainak studirozásába, specialis magyar természetünkhöz való mikénti alkalmazásának keresésébe vannak elmélyedve; jogászaink valószínű, hogy megújhódó egyházjogunk

számára készítgetik a keretet karöltve a nagy reformer s liberális dr. Kovács Alberttel és — hogy azt se felejtjük el — egyenként és összesen talán azon is töprenkednek, miért emlegethetik ez időtájt mind sűrűbben azt a már szinte axiómává lett nagy mondást: „lelkészi képzésünket magasabb niveaura kell emelnünk!.. Hát nem törnének ők elég magasra?

Szóval felsőbb köreink ez idő szerint rengetegül el vannak khinai falazva egymásra toluló, számos oldalú elfoglaltságaikkal, bárminemű alulról szárnyra kelő eszme elől. Így érthető csak, hogy holmi —y által megpendített eszme nem juthat tovább S. Szabó József kisujszállási gymnasiumi tanár urnál.

S. Szabó József ur lelkes, impressionabilis, minden szép iránt fogékony, tágas mezőre kiható szemlélődéssel bíró férfiú. Alig ösmerek, alig tudok fölszínre emelkedő tárgyat, eszmét, dolgot, a mi őt — s tegyük hozzá, csinos tollát ne inspirálná. Inspiratiójából juttat Debreczennek, Pataknak, Budapestnek, Kolozsvárnak, Pápának — talán még Pozsonynak is. Ő volt az, a ki —y eszméjét is fülön csípte, azaz hogy tolla hegyére vette, ő — tudtommal — az egyedüli széles Magyarországon. Hanem aztán mikor kieresztette kezei közül, lefűtta tolla hegyiről, úgy maradt-e becses lapok hasábjain, mint egy a Pieridák berkéből mézzel rakodtan haza térő, de utközben jól eldöngetett piczi méhecske.

S ott maradt a részvétlenség porondján. Körül rajta jöttek mentek azóta — több hete már annak — kisebb nagyobb embereink; egy némelyek talán meg is állottak pár percze mellett; de a vége mindekkoráig csak az lőn, hogy egyhangú némasággal kimondták reá: hallgassuk agyon, üssük agyon!

De miről is van csak szó?

—y „Magyar Kálvin-Társaságáról.“

Valamennyire nekem úgy tetszik, hogy a fölvetett eszme nem éppen méltó az eddigi bánásmódra.

Mit is akarna — y a létesítendő Kálvin-Társasággal? Némi ösztönt adni a református lelkészi karnak az állandó munkásságra, képzettségének, társadalmi súlyának és tekintélyének emelésére. Ugyan ki ne óhajtana ezt.

Bizonyos dolog, hogy szent vallásunk lelkészei — kivált a szerényebb parókhíák dotációján tengődők — megfelelő képzettségök mellett sem versenyezhetnek társadalmi súlyra és tekintélyre nézve a reverendás papok seregével. Bárki mit mondjon, kivált a kisebb parókhíáknak, bizonyos dehonestáns árnyéka van gyakran még azok szemében is, kik a mi népünkben valók. Ezt az árnyéket eltüntetni — nem mondom, hogy egyedüli, kizárólagos eszköz, de — segítene bizonynyal az — y által kontemplált „Magyar Kálvin-Társaság.”

De ime S. Szabó József ur nem helyesli az egészet, mivelhogy benne „az exclusivitas szelleme jutna érvényre úgy a társadalommal, mint különösen a többi felekezetekkel s a mi baj, (!) a protestánsok egyetemével szemben is.”

Ez hát az ok, ezért kell agyon hallgatni a „Magyar Kálvin-Társaság” eszméjét. Hanem az én igénytelen tollamat meg éppen ez az érv hozza mozgásba.

Szegény „Magyar Kálvin-Társaság!” Neked nem szabad meg születned pusztán azért, mert a kik körödbe léphetnének, azok csak magyar kálvinisták lehetnének, sem több, sem kevesebb. Én nem tudom: vannak-e közöttünk sokan, kik S. Szabó J. urral kálvinista mivoltukra nézve együtt éreznek; de azt mondhatom, hogy nekem arczomba szökkent a vér fenebbi passusa olvasásakor s e sorok írása közben fanyar-fájó mosoly ül arczomon azért a kimondhatlanul sértő állításért, hogy: nekünk magyar kálvinistáknak nem lehet, nem szabad inter nos társasági kötelékbe lépni, mert benne „az exclusivitas szelleme jutna érvényre stb.”

Persze S. Szabó J. urat roppantúl delectálja magyar kálvinista létére, ha úgy geráhatja magát, mint a ki távolról sem óhajt a világ, a többi felekezetek, főként pedig a protestánsok egyetemével szemben kálvini jelmezben megjelenni. Hogy is ne! Hát nem szebb, nem ékebb dolog egy semmit mondó, szürke egyveleg, kozmopolita vagy nem tudom én minemű vallásos köpenyben ámbulálni át az életet, mint holmi avatag, hamisítatlan, pusztán kálvinista felöltőben. Hiszen amabban mindig egy perfect világfinak fogják látni, míg emebben csak egy magyar kálvinistának. Az pedig uraim — és ezt jegyezzük meg: idáig jutottunk! — roppant diminuáló dolog ma napság már, a finomult izlés,

✠ TÁRCZA. ✠

Jób könyve.

Fordítási kísérlet prózában.

(Folytatás.)

¹ Felele pedig Jób és monda: 6.

² Oh bárcsak fontolnák meg zúgolódásomat és gyötrelmem vetnék latra véle együtt! ³ Mert nyomasztóbb most terhem tenger fővenyénél — ezért csacsognak szavaim. ⁴ Mert a Mindenható nyilai vannak bennem, azoknak iszsza lelkem mérgét, az Isten rettentései vinnak engemet. ⁵ Ordít-e zsenge fűvön a vadszamár, vagy böge takarmánya mellett a barom? ⁶ Megeszik-e a sajtalan, ízetlen étket, vagy édes-kedvű-e tikmonyszék nyálkája? ⁷ Átallok hozzájok* érni is; olyanok azok, mintha eláporodott volna ételtem. ⁸ Vajha kérésem teljesülne s a mit remélek, adná meg az Isten! ⁹ Tetszenék Istennek engem összezúzni, oldozná fel kezét és metszené el életem! ¹⁰ Akkor még lenne valami vigaszom. Hogy felszökném kiméletlen fájdalom közepett is! Mert nem tagadtam én meg a szentnek ígét.

¹¹ Hát mi az én erőm, hogy várokozzam és micsoda a végem, hogy tőrjek lankadatlan? ¹² Avagy szikla-erő az én erőm, vagy a húsom acél? ¹³ Nem

* T. i. a 6. versbeli képektől (vö. a 4. verset) jelölt szenvedésekhez, mint eledelehez.

oda van-e minden segedelmem s értelmes tanács nem el van-e üldözve tőlem? ¹⁴ A csüggedőnek barátja részvételt tartozik, ha a Mindenható féelme elhagyná is azt. ¹⁵ Az én atyám-fiai hűtlennékké lőnek, miként a csermely, mint a dagadó csermelyeknek ágya, ¹⁶ a melyek jégtől szennyesek, melyekbe aláfutott hó rejződik. ¹⁷ Mikor őket hévség perzseli, elapadnak; forróságban medrök is kiszárad. ¹⁸ Karavánok újokról letérnek,* fölmennek a sivatagba és oda vesznek. ¹⁹ Feljők tekintettek Théma karavánjai is, Sába vándor-csapatáinak bennök volt reményök: ²⁰ bizodalnok kühiban maradt, oda mentek s piron-ságot vallottak. ²¹ Ilyenekké váltatok most ti énnekem: ** látjátok a borzalmat s megijedtek. ²² Mondtam talán: „Adjatok valamiit s vagyontokból ajándékozatok meg; ²³ sanyargatóm kezéből szabadítsatok ki és mentsetek

* A Mas-et (a mi valószínűleg = *kanyarognak* útjok — a csermelyek útjának — *ösvényei*), egyéb okokra nem is tekintve, lehetlenné teszi már a versnek második fele, hol szintén a csermelyeket kellene alanynak, vennünk. Olv. tehát helyette Ewaldal s másokkal: **יִלְפְתוּ אַרְחוֹת** (amaz qal, vagy pi., emez elől ó-val) = elhajlítják a karavánok stb.

** Így a J. D. Michaelis conjecturája nyomán: **בִּן עֵתָהּ לִי הָיִיתָ לִי** (minthogy a LXX.-ben és Pes.-ban **לִי** helyett a **לִי-נִי**-k találni ott valami nyomát). A Mas.-nek: **בִּי-עֵתָהּ הָיִיתָ לִי**, ez az értelme: *mert most ti asszú* (ilyen csalóka csermelylyé) *lettetek*. Különben a babyloni hagyomány **קִרְיָהּ** gyanánt **לִי-נִי**-t olvas (= mert most *nem* lettetek, azaz: semmivé lettetek), qéré gyanánt pedig **לִי-נִי**-t. **Nyelvtani szempontból amaz még inkább tartható volna, mint emez.**

finomult erkölcsök, szóval a fin de siècle korszakában.

Én nem vagyok a meztelenségig rideg kálvinista; nem vagyok barátja annak, hogy minden kicsiségben mellünket verve árulgassuk kálvinista mivoltunkat. De teljes lélekkel tiltakozom aztán az ellen a hang ellen, mely tüstént az exclusivításra törekvés vádját vágja fejünkhöz mihelyt önnön magunk közt akarunk létesíteni valamit.

Pedig ez ma már szinte rendszerré nőtte ki magát; iskola keletkezett, melynek hívei vajmi számosan vannak s valamikor csak megmozdulunk, menten azzal állanak elő: „az Istenért, hagyjunk föl az exclusiv törekvésekkel!” Ez iskola híveinek szemei elől csak akkor tűnik el az exclusivitás mumusa, mikor szegény kálvinista anyaszentegyházunk erszénye elé állanak, hogy kimarkolják belőle a nervus rerumot. Akkor ők is pusztán csak magyar kálvinisták.

Tudjuk ez iskola fundamentuma mikor vetetett meg; a boldogult unionista korszakban. Kiepipítették egyházi folyóirataink, a melyek a világ minden kincséért sem vallanak magokat nyíltan kálvinistának. Vannak „Protestáns” közlönyeink, de kálvinista egy sincs. A pozsonyi lutheránusok nem szégyellik lapjuk homlokán az „Evangélikus” jelzót; nekünk gondosan kerülnünk kell, még a reformátust is, mert ez exclusivítást jelezne. Protestáns irodalmi társaságunk

megalakulásánál kicsinyléssel fogadták annak a pár kálvinistának az érveit a kik a szintelenség ellen küzdöttek. Nos, nincs is egy szemernyi valódi kálvinista íz az egész „haladó és gyarapodó” társaságban. Egyáltalán minek is Magyarországon olyan kálvinista jellegű társaság, melyről a társadalom „azt fogja hinni, hogy nem egyetemes és tudományos célokat, hanem felekezeti érdekeket szolgál,” hiszen a kálvinista érdekek csak harmad-negyed rendű dolgok még nálunk kálvinistáknál is; aztán meg a kálvinista érdekek ápolása soha sem hatott még közre az egyetemes és tudományos érdekek előmozdításában, nem termelt az még soha elősmert tudós főket, nem szült lelkes hazafiakat; a kálvinista gypűn belől — tudvalevőleg — idáig még csak bigott lelkek, obscurus fők, s himpellér-világfiak nevelkedtek. . .

Be kár volt megszületned magyar kálvinismus, ha ime a XIX-dik század végén fölbirják tételezni felőled, hogy érdekeid ápolása csupa merő exclusivítás s „baj” gyanánt képes emlegetni éppen egy fiad, ha zászlódat magasabbra próbálkozik emelni valaki!

Lám a katolikusoknak szabad különböző nevű köröket alakítani, az ágostaiaknak lehet „Luther társasága,” az unitáriusoknak „Dávid Ferencz egylete,” hanem nekünk magyar kálvinistáknak szólanunk sem lehet az agyon hall-

meg zsarnokok kezéből!”²⁴ Oktassatok és én elhallgatok s a miben tévedtem, adjátok értésemre!²⁵ Milyen ingerültek őszinte szavaitok! És mit gáncsol a ti gáncsotok?²⁶ Szavakat szándékoztok gáncsolni? — Hisz' egy kétségbeesettnek szavait elhordja a szél!²⁷ Sorsot vetnétek ti az árvára is és alkut csapnátok barátotokra.²⁸ Most hát legyetek szívesek, forduljatok felém, szemetekbe bizonyára nem fogok hazudni!²⁹ Ugyan térjetelek meg,* méltatlanság ne essék, igen, térjetelek meg, még enyém benne az igazság!³⁰ Hát hamisság ülne nyelvenem, vagy nem különböztetné meg inyem romlásom csapásait?

¹ Nem gályarab é a földön az ember s nem 7. olyan-é élete, mint a robotos napjai? ² Mint a szolga, ki árnyék után eseng, mint a napszámos, ki bérét várja, ³ úgy kaptam én is keserves hónapokat s nyomorúságos éjszakák lönek osztályrészem. ⁴ Ha lefekszem, arra gondolok, mikor is kelek föl. Hosszú nekem az este s elteltem hánykolódással viradatra. ⁵ Testem nyúvekbe, göröngyös kérégekbe öltözött; bőröm most béheged, majd fölfakad. ⁶ Napjaim gyorsabban síklnak a vetélőnél s reménytelen tűnnek tova. ⁷ Gondold meg, hogy éltem csak egy fuvallat! Boldogságot többé nem lát szemem. ⁸ Nem fog engem látni, a ki meg akarna nézni; szemeid engemet keresnek — ámde én nem vagyok. ⁹ Eltűnt a felleg, elvonult; így, a ki leszállott a siri világba, nem jön az fel onnan. ¹⁰ Sohasem tér vissza hajlékába,

* A קִרְבִּי-nek nincs semmi értelme sem. A régi fordításokkal és a קִרְבִּי-vel együtt ezt kell olvasnunk helyette: וְשִׁבּוֹ; az עוֹד-ot pedig a Mass.-beli kapcsolat ellenére a צִרְכִּי-hez kell átalvonnunk.

lakóhelye többet nem ösmer reá. ¹¹ Én sem zabolázom hát a számot, beszélek lelkem kínjai között s panaszkodom szívem keservében. ¹² Tenger vagyok, vagy szörnyeteg, hogy őrt állítasz ellenem? ¹³ Ha gondolom: nyoszolyám megvigasztal, majd segít fekhelyem panaszkodásom viselni, ¹⁴ te álmokkal rémítesz és látásokkal háborítasz engem, ¹⁵ hogy inkább a megfúlást választanám lelkem, inkább, im e csontváznál, a halált. ¹⁶ Ráuntam! Nem akarok örökké élni. Ereszsz el engem, mert csak egy lehellet napjaim! ¹⁷ Micsoda az ember, hogy olyan nagyra becsülöd és figyelmedet fordítod reá; ¹⁸ hogy meglátogatod minden reggelen, minden pillanatban megpróbálsz? ¹⁹ Meddig nem veszed még le rólam a szemed s nem hagysz békén, csak míg lenyelném nyálamat? ²⁰ Ha vétkeztem, mi kárt csináltam vélednek, te embereknek őrizője? Mért tűztél támadásod célpontjává, hogy terhére lettem önmagamnak? ²¹ Miért nem bocsátod meg bűnömet s nem nézed el a vétkeim? Hiszen mindjárt a porba roskadok s ha fürkésznél, már én nem leszek.

¹ Felele pedig a suakhi Bildad és monda: 8.

² Meddig beszélsz még e féléket, erős szélként szád igéi meddig viharzanak? ³ Csúri-csavarja talán Isten a jogot vagy elcsavarja az igazságot a Mindenható? ⁴ Ha fiaid vétkeztek ellene, oda engedte őket bűnök hatalmába. ⁵ Ám, ha te Istent buzgón keresed s a Mindenhatóhoz kegyelemért könyörgesz — ⁶ ha tiszta vagy s becsületes, akkor bizony fölserken oltalmadra s ártatlanságod szállását újból megépíti. ⁷ Előbb állapod szegényes lesz, az utóbbi pedig nagy és dicső!

gatas reménye nélkül „Magyar Kálvin-Társaság“ alakításáról.

. . . Hallgassuk agyon, hiszen csak nem fogunk egy exclusiv társaság létrehozásában segédkezni. Mondának a bölcsek — s úgy lőn.

S ha S. Szabó J. ur nem hallgatja agyon, az csak azért van, hogy elmondhassa: „nem látom át, mi szükség a Prot. Irod. Társaság mellett egy külön Kálvin-Társaságot alakítani?“ Boldog Isten! Hát kell per longum et latum beszélni S. Szabó J. urnak, minemű feladatok várnak a kálvinista lelkészi karra, kelljen mondani, hogy a küszöbön álló nagy sociális átalakulások mennyire próbára teendik lelkészi karunk tehetségét, buzgalmát, egyházunk kardinális elvei melletti hűségét, kelljen erősségekkel támogatni azt a bizonyos valóságot, hogy ha nem lesz lelkészi karunkban szent hevület, rendíthetlen kitartás energiája, hát a jövő próbáltatások napjai oldott kévévé teendik éppen a mi anyagilag szegény egyházainkat. Száz oldalról sürgetik, hogy lelkészeink legyenek ébren, igyekezzenek minél mélyebben meríteni a hitélet forrásából, hogy annál üdítőbb itallal oltogathassák a gondjaikra bizott nyáj lelki szomját s eként megtartsák hallgatóikat az életnek ama vize mellett, a kiből a ki iszik soha meg nem szomjúhozik.

De kérdem, hol, merre fogják lelkészeink

föltalálni azt a hamisítatlan kálvini izú hatalmas kútfőt, melyből tartózkodás nélkül siessenek meríteni?.. Similis similibus gaudet. Áll itt is. Igaz, a mi hitünk nagy erőssége a biblia kiapadhatatlan. De hol a nagy részvénytársaság, mely e mélységes bányá mélyéről fölszínre hozza a drága érczetek s aztán tudja azokat a mi szájunk íze szerint való formába önteni, a józan magyar kálvinistaságnak igaz kedve szerinti táplálékot nyújtani? Sehól.

Luther, Dávid Ferencz, a nagy jezsuita Pázmány élettörténete népszerű alakban forog közkezen. Kiírta meg nálunk Kálvin, Cvingli, Dévai Biró, Mátyás, Méliusz és a többiek életétörténetét igaz magyar nép nyelven? Senki.

Egy áll, az t. i. hogy a kálvinismus elmosódó félben, míg minden más frakció, pápista, lutheránus, unitárius, zsidó stb. még mindig tartja kharakteristicus jellegét. Vétek lenne nekünk arra társulnunk, hogy a kálvini nemes puritán jelleg egykori kharakterisztikuma visszaállítassék? Ha vétek most, vétek volt apáinknak abban öszülni meg.

De mit beszélek? Hiszen nem csak hogy a „Magyar Kálvin-Társaság“ eszméjét akarják némelyek végkép agyon hallgatni, egyszerű kerületi egyesülésünknek is utjába állottak, mert hiszen az is exclusivitásra vezet, mert hiszen az is tör-

⁸ Mert kérdezd meg csak a korábbi emberöltőket s figyelmezz azok atyáinak kutatásaira! ⁹ Mert mi tegnapiak s tudatlanok vagyunk, mert csak árnyék napjaink a földön. ¹⁰ Nem meg fognak é azok tanítani, nem megmondják-e néked, nem szívökből fakadnak-e föl a szavak? ¹¹ „Megnő-e, hogyha nincs mocsárja, a papyrus? Hajt-e magasra, víz nélkül, a csádé? ¹² Még zsenge hajtásában van, leszakítani nem való s hamarabb elszárad bármely fűnél. ¹³ Ilyen valamennyi, Istenről megfeledkezőnek úta s a gonoszok reménye semmivé lesz. ¹⁴ Bizodalma kettészakad* és pókhálónál nem egyéb, miben bizakodott. ¹⁵ Házára támaszkodik, de az nem áll helyt; ragaszkodik hozzá, ám az nem maradandó. ¹⁶ Dús-nedvű, ha éri a napvilág és kertjében jövései elharapóznak. ¹⁷ Kőhalmazra gyökerei reáfonódnak, átfurakodik sziklarétegen. ¹⁸ Ám, ha ő kivesztette otthonából, ez megtagadja: „Sosem láttalak!“ ¹⁹ Im ennyi élte-pályája gyönyöre és másik hajt a porból!“

²⁰ Lám, Isten nem veti meg a kegyest és a gonosztevőknek nem tartja a kezét. ²¹ Még** megtölti szádát

* Fentebbi fordítás (az arab *qāda* med. waw vagy med. já ige nyomán) a szövegben egy *קָדַם* *si.p.* *קָדַם* igit teszen föl, melynek aztán a *קָדַם* intrans. impf. volna (= elszakad, eltörik, töredékeny). A parallelismus azonban ige helyett konkrét névszót sejtet vélünk, a mely valami könnyen szakadó tárgyat, teszem azt ökönylát, jelentene.

** A Mass. *קָדַם*-ját (= odáig hogy; elannyira hogy), bárha Schlottmann azt szükségtelennek tartja javítani, más fordulattal pedig (= míg; mikor aztán ^{22a} utószak volna) Delitzsch is föntartónak gondolja, el kell ejtenünk; mert ²⁰ folytatása gyanánt lehetetlen az, időkapcsoló kötőszónak tekintve pedig a ²¹-beli ígéretet ²²-vel szemben háttérbe szorítaná, holott emez csak következménye amannak. Oliv. tehát helyette a legtöbb fejtegetővel együtt: *קָדַם* (ó-val).

kacagással és örömrivalgással ajkaid. ²² A kik gyűlölnék, gyalázatba fognak öltözködni — ám a gonoszok sátra már elpusztult.

¹ Felele pedig Jób és monda:

9.

² Valóban, tudom, hogy úgy van — hogy is volna igaz a embernek Isten előtt? ³ Ha kedve volna véle perbe szállani, nem tudna néki megfelelni ezer közül egyre. ⁴ Bölcs szívű ő, ereje hatalmas — ki dacolna vele sértetlenül? ⁵ A ki hegyeket mozdít odább s azok észre sem veszik, hogy haragjában már feldöntötte őket; ⁶ a ki megrázkódtatván helyéből kiveti a földet, hogy oszlopai imbolyognak belé, ⁷ ki ha megtiltja, nem tündöklök a nap s a csillagokra pecsétet rak; ⁸ kifeszíti az eget egymaga s ott lépdel a tenger magaslatin, ⁹ teremti vala a göncölszekerét, kaszahúgyot, fiastyúkot, s dél belső kamráit; ¹⁰ nagy, kifürkészhetlen dolgokat művel s számlálhatlan csodát. ¹¹ Im elvonul mellettem, a nélkül, hogy látnám; elhalad s én észre sem veszem. ¹² Im elrabol és ki gátolja meg? Ki mondja néki: „Mit művelsz?“

¹³ Isten a haragját nem vonja vissza — alatta meggörnyedtek Ráháb cinkosai. ¹⁴ Dehogy tudnék hát megfelelni néki, dehogy tudnám megválogatni szavaim előtte én, ¹⁵ ki, ha igazam volna, sem tudnék válaszolni s ellenfelemhez esedezni volnék kénytelen. ¹⁶ Ha törvény elébe hívtam — s ő megjelent volna: akkor sem hinném el, hogy beszédemre ő figyelmezn fog, ¹⁷ ki reám törne zivatarban, új sebeket ütne rajtam ok nélkül, ¹⁸ nem hagyna lélekzetet se vennem, hanem keserűségekkel tartana jól. ¹⁹ Ha erősnek a hatalma kell — „itt vagyok“, ha pedig jog kell — „ki fog perbe idézni?“ ²⁰ Ha igazam volna,

ténik másutt, de nálunk nem lehet, mert mi kálvinisták vagyunk, nekünk bele kell senyvesztenünk magunkat egy világ vallás ha akarom fehér, ha akarom fekete opportunus áramába.

Lelkészi karunk nagy része nyakig jár a híres kálvinista szegénység hinárjában s ime az a lehetőség sem engedtetik meg neki, hogy a társasági élet pezsgő elevenségéből egy kisélet és munka kedvet, jobbaink szellemi erejével való közvetlen szikrát, tüzet, hevületet kapjon, lelkesedést merítsen...

Hát csak hallgassuk agyon, üssük agyon végkép a „Magyar Kálvin-Társaság“ eszméjét; úgy illik az mi hozzánk, úgy válik az nekünk magyar kálvinistáknak üdvére, s a mi Istenünknek dicsőségére.

Te pedig nyájas olvasó, ha úgy találnád, hogy kissé keserű valék, gondold meg: lehet-e keserűség nélkül szólni, holott minden téren körülöttünk az egyneműek társas életbe verődését, pezsgő elevenségét láthatni és csak minket verdesnek arczul az exclusivitás vádjával, ha szorosabb testvéri kötelékbe készülnénk lépni, munkálni, építeni, virágoztatni, gyümölcsöztetni azt, a mi kizárólag a mienk, a mi sajátunk, a mi tulajdonunk!.. és azután ítélj meg engemet tetszésed szerint.

F. Varga Lajos.

tulajdon szám kárhozzatna el, ha ártatlan volnék, ő fonáknak mutatna. ²¹ Ártatlan vagyok — nem törődöm lelkemmel! Megvetem az életet! ²² Mindegy az! Azért kimondom: elpusztít ő ártatlant és gonoszt. ²³ Ha ostora hirtelen ő: ő mosolyogja az ártatlanok kétségbeesését. ²⁴ Gonoszok kezére került a föld; biráinak arczát ő takarta el. Hogyha nem ő — hát kicsoda? ²⁵ Napjaim sebesebben haladtak a futárnál, eliramlottak a nélkül, hogy boldogságot láttak volna, ²⁶ tovasuhantak nád-ladikok gyanánt, mint a keselyű, a mely zsákmányára csap. ²⁷ Ha azt gondolom: felejttem panaszkodásom, arcom boruját leteszem és neki derülök: ²⁸ megborzadok temérdek kínomtól — tudom, hogy fölmenteni nem fogsz. ²⁹ Nekem kell bűnösnek lennem! Miért hát fáradnom hiába? ³⁰ Ha szinte hóban fürdeném is meg s párlugban tisztítnám meg tenyereim: ³¹ te akkor is a kátyuba mártanál engemet, hogy megútálnának enneruháim. ³² Mert nem ember ő, mint én, hogy válaszolhatnék neki, hogy együtt mennénk törvényszék elébe. ³³ Nincsen igazlátó közöttünk, ki reá vetné mindegyikönkre a kezét. ³⁴ Távolítsa el rólam vesszejét és borzalma ne háborítson! ³⁵ Akkor beszélek és nem félek tőle, mert nem érzek én ilyesmit magamban.

¹ Undorodom életemtől; szabadjára hagyom **10.** tehát zúgolódásomat, beszélek lelkem keservében. ² Azt mondom Istennek: Ne kárhozzass engem! Add tudtomra, mért támadsz ellenem! ³ Illik-e hozzád, hogy nyomorgatsz, hogy megveded kezeid fáradságos művét, míg a gonoszok tervére világoatsz? ⁴ Testi szemeid vannak-e, vagy, mint az emberek látnak, úgy látsz-e te is? ⁵ Olyanok-e napjaid, mint az emberek napjai, vagy esztendeid,

A lelkeszi egyetemes gyámintézet.

A békésbányai ref. egyházmegye az országos ref. lelkeszi özvegy-árvai gyámintézet ügyében leküldött újabb tervezetről a múlt héten, május hó 22-én Szegeden tartott ülésében a következőkép nyilatkozott:

„Elismeréssel és örömmel fogadjuk, hogy a konvent a zsinattól e tárgyban nyert megbízatásának e tervezet készítése után gyorsan, alapos körültekintéssel és általában véve helyes alapelvek szerint kíván eleget tenni; különösen e ismerésre méltó, hogy a konvent a papi nyugdíjintézet megalapítását is felvette tervezetében, hogy az anyagi erő szolgáltatásához a lelkeseket, az egyházakat és a közalapot egyaránt tekintetbe vette, hogy az évi járulékokat (a gyámdíjakat) az évi tagdíj-befizetésekkel arányba akarja hozni, hogy a meglévő egyházmegyei gyámintézetek vagyontát érintetlenül kívánja hagyatni, hogy a régebbi intézetek segélyezetteinek, jogosultainak szerzett igényeit eltörölni nem kívánja, hogy az intézet erejét a létesülés első éveiben rendszeres évi segélyek osztásával szétforgácsolni nem akarja: de sajnosan tapasztaljuk, hogy ez alapelvek általában nem vitettek szerencsésen keresztül s különösen nem akkép, hogy az intézet a szükséghez s méltányossághoz mérhetné az özvegyek és árvák évi gyámdíjait, s hogy a meglévő gyámintézetek iránt egészen igazságos és méltányos maradjon.

Ugyanis:

1. (h. ö. konventi tervezet 3. §.) Azt, hogy az intézetnek minden jelenleg működő reudes lelkes kötelezett tagja legyen, tekintve, hogy e lelkesek egyrésze már régebben fennálló s életképes egyházmegyei gyámintézetek iránt vállalt kötelezettséget s a kettős teher viselésére nem is lenne képes, akkép kívánjuk módosítani, hogy

mint egy férfiú napjai, ⁶ hogy keresed a vétkem s kutatod bűnömöt, ⁷ noha tudod, hogy vétkes nem vagyok és senki kezeid közül meg nem szabadíthat? ⁸ Kezeid gondosan alkottak s készítettek engem, mindenestől, köröskörül — s most elpusztítanál? ⁹ Oh emlékezzél, hogy úgy készítettél, mint az agyagot s hogy ismét csak porrá fogsz tenni! ¹⁰ Nem kiöntöttél-e, mint a tejet s mint a szérdéket, nem megoltottál-e? ¹¹ Bőrrel és hússal ruháztál fel s csontokkal, idegekkel szőttél által. ¹² Élettel, kegyelemmel ajándékoztál meg s a te vigyázásod őrzötte lelkemet. ¹³ Mégis ezt rejtegette szíved — tudom, hogy ezt tökélted el: ¹⁴ Ha hibázom, leskelődöl reám s vétkem alól nem oldozol fel. ¹⁵ Ha gonoszt művelek — jaj nekem! S ha igaz vagyok, akkor sem szabad felemelni fejem, gyalázattal eltelve, nyomorraí itatva!* ¹⁶ S ha fölemelkednék az, mint az oroslán fogsz úzóbe venni s ismét érezteted velem csodás hatalmat. ¹⁷ Uj meg uj tanukat állítasz ellenem s boszú-lásod megöregbítéd rajtam — kínjaim táborához újabb csapatok ellenem! ¹⁸ Miért is hoztál ki az anyai méhből? Bár múltam volna ki és szem ne látott volna! ¹⁹ Lettem volna olyaná, mintha nem voltam volna soha: anyámnak méhéből vittek volna a sírba! ²⁰ Nem csekélyek-e

* Olvasd Geigerrel, Lagarde-dal stb.: **וַיִּי** (= itatott, joltartott) **עֵינַי**. A Mass.: **וַיִּי עֵינַי**, így pontozva, melléknév (talán: **וַיִּי**, voc: á, e.) nem lehet, hanem csakis imperativ: „nézd nyomorúságom!“. Ámde a hely kapcsolata és értelme apostrophé-t nem tűr. Ha meg akarunk maradni a cons. szövegnél, olvashatjuk a partic. kapcsolati állapotát: **s látván nyomorúságomat.**

„minden ezután szolgálatba lépő lelkész s ezen kívül minden régebben működő lelkész, ki nem tagja olyan egyházmegyei gyámintézetnek, mely az özvegyek és árvák részére évenként összesen legalább 250 frtnyi évjárdékot nyújt.

2. (15. §.) Az özvegyek évjárdékai (segélydijai a 10—50 évi tagság szerint) 100—500 frtra, az árvákéi pedig egyenként ezek $\frac{1}{6}$ -ára vannak tervezve. Ez illetményeket a 4. pont alatti forrásból szintén növelni óhajtjuk, lehetőségig úgy, hogy a legkisebb évjárdék se maradjon 150 frton alól.

3. (15—16. §.) Az özvegyek és árvák évjárdékainak összegei a belépési és évi díjakkal és a tagsági idővel igazságosabb arány szerint állapítandók meg, a mint az a tanítói, tanári és állami tisztviselői nyugdíj-intézeteknél is van s ezért erre nézve nem két, hanem sokkal több csoport veendő fel. Az egyenlőség és testvériség elveit nem itt — hol egyéni tulajdonjoggal állunk szemben és philantropiáról van szó — kell kényszer útján alkalmazni, hanem a közalap és egyházak járulékaiknak felhasználásánál, melyből az évjárdékokra minden tag után egyenlő, sőt a kevesebb évi díjat fizetők után még nagyobb rész fog igénybe vétetni.

4. (20. §.) Azt az időt (10 év), melyen belől a tagok özvegyei és árvái évi segélyt nem kapnak, túlságosan hosszúra nyújtva találjuk s óhajtánók a közalapi segély, esetleg a tagok belépési díjainak és az egyházak járulékaiknak emelése által azt hat évre leszállítani.

5. (24. §.) A tagok belépési díjait azok évi fizetése után a tervezett 10% helyett 20%-ra emelhetőknél tartjuk.

6. (36. §.) A tagok és egyházak járulékaiknak szedésével a hivatali teendőkkal különben is túlterhelt esepereket nem helyes, nem is szükséges terhelni, mert az illetmények közvetlenül az intézeti pénztár által szintoly

hatékonyan követelhetők postai úton s ha kell, törvényesen is behajthatók.

7. (37—38. §.) A jelenleg működő lelkészeknek az új intézetbe való belépési kötelezettségéről már fentebb (a 3. §. alatt) nyilatkoztunk. Itt újra kiemelendőnek tartjuk, hogy mivel a fő cél az, hogy minden lelkész özvegye és árvája lehetőségig tisztességesen ellátva legyen s mivel e cél némely egyházmegyei gyámintézetekkel épen oly mértékig el van érve, mint az új intézettel: ezeket az intézeteket addig, míg tagjaik iránti kötelezettségöknek eleget nem tesznek, czélelles és igazságtalan dolog lenne meggyöngíteni az által, hogy csak a 60 éves tagok maradjanak tagjai. Mert ha ez intézeteket a többi tagok után esedékes jövedelmeitől megfosztjuk, ezek nem lesznek képesek az özvegyek és árvák iránt vállalt kötelezettségöknek eleget tenni s a tagok, kiknek egyrésze már több évtizedeken keresztül ezerekre menő vagyont rakosgatott abba be, részben vagy egészben elvesztik ez értékeket, a nélkül, hogy azért a jogosítottak megfelelő kárpótlást várhatnának. E §-ok tehát akkép lennének módosítandók, hogy „az ezután hivatalba lépő lelkészek az egyházmegyei gyámintézetekbe be nem léphetnek ugyan, azonban a kik e régebbi intézetnek már tagjai, annak a 3. §-ban érintett föltétel mellett továbbra is tagjai maradhatnak, vagy tetszés szerint az intézetbe beléphetnek, de belépésre nem köteleztetnek. A mennyiben pedig az egyházmegyei gyámintézetek az özvegyeknek és árváknak 250 frtra menő segélyt nem adhatnak, ez intézetek alapszabályszerű kötelezettségeit s azok vagyont az egytetemes gyámintézet veszi át s a tagoknak eddigi meglevő befizetéseit (belépési és évi díjak) azoknak az új intézet irányában fennálló tartozásaik törlesztésébe tudja be.

Oly egyházmegyei gyámintézetek, melyek ez alapszabályok értelmében lelkészi özvegyeket és árvákat

az én napjaim? Szűnjön meg* tőlem, hagyjon* magamra! Hadd derüljek egy kissé neki,²¹ mielőtt elmennek visszajöhethetlennül a sötétségnek s halál árnyékának földére,²² éjféli homálynak, a halál árnyékának és zürzavarnak földére, hol a tündöklő fény olyan, mint az éjféli.

¹ Felele pedig a Naamá-beli Szófar és monda: **II.**

² Válasz nélkül maradjon-e ez a szó-áradat, vagy a szájhősnek legyen igaza? ³ Szószátyárságod elnémítja az embert, aztán gúnyolódol és senki meg nem szégyenit. ⁴ Így szólasz: Tudományom tiszta s én szeplőtlen voltam szemeid előtt. ⁵ De vajha szólalna meg maga az Isten s nyitná meg ajakit ellened, ⁶ jelentené meg néked bölcsesége rejtélyeit, hogy azok értelemben kétszerte akkorák — be kellene látnod akkor, hogy vétkeid egy részét az Isten még el is felejt.

⁷ Az istenség mélyeit elérheded-e, vagy a Mindenható valójának eljuthatsz végire? ⁸ Az egek magaslata az! Te mit tehetnél? Mélységesebb a síri világnál! Mi a te tudásod? ⁹ Terjedelmére** hosszabb a földnél s

* A qere-től elegendő ok nélkül követelt imperativusok helyett (יָשַׁת וְחָדַל) olvasd a קִרְבֵּן-bel יָחַד (voc.: e, á) és יָשַׁת.

** Minthogy מִדָּה = מִדָּתָה (a hogy a Mas. érti) nagyon kétséges s különben is, valamint a többi melléknévek, úgy az אֲרָכָה alanyául is a תַּחֲמָה-t várjuk: ezt kell olvasnunk: מִדָּה, a mi aztán tekintethatározó accusat.

szélesebb, mint a tenger. ¹⁰ Ha átvonul, letartóztat és törvényszéket ül — ki akadályozza meg? ¹¹ Mert ösmeri ő a csalárd embereket és látja álnokságukat, a nélkül, hogy figyelmezne reá. ¹² Üres kobak megtelik értelemmel s a vadszamár vemhéje emberré születik ujjá.

¹³ Ha te szíved elkészíted s ő feléje terjeszted kezeid — ¹⁴ ha gonoszság tapad kezedhez, távolítsd el azt s ne engedj sátraidban hamisságot tanyázni! — ¹⁵ akkor bizony fölemelhedd arcod szennyfolt nélkül, szilárdan állasz s nem kell félned. ¹⁶ Igen, akkor* el fogod a nyomort feledni s mint a lefolyt vízre, úgy gondolsz reá. ¹⁷ Déli verőfénynél ragyogóbban támad élted boldogsága; ám alkonyodjék be, akkor is reggeli fény lesz! ¹⁸ Bizalommal leszel, mert van reménységed s ha fürkészve szétekintél, bátorságban fekszel le; ¹⁹ leheveredsz nyugton, senki sem riaszt fel és előtted sokan hizelgenek. ²⁰ Ám a gonoszoknak elapad a szemök; menedékhelyök elpusztult és reménységök — lelkök kilehelni!

(Folyt. köv.)

Sass Béla.

* A Mas.: אָתָּה = mert te magad el fogod stb. De, mint-hogy Jób fentebb már meg volt szólítva, az אָתָּה-ra helyezett nyomaték érthetetlen. Olvasd tehát a Pes. nyomán Hízzel együtt (mint 3, 13): בִּי עֵתָּה.

segélyeznek, eddigi szervezetökben továbbra is meghagyatnak s a közalap járulékaiból (24. §. 4. és 5. pontjai) segélyezéseik és életben levő tagjaik száma arányában évről-évre részesíttetnek.“

8. (39. §.) Az egyházközségek ezentúlra felmentetnek az egyházmegyei gyámintézetek pénztárait illető évi rendszeres járulékok fizetése alól s csupán az új gyámintézet számára lesznek kötelesek az illetményeket fizetni. Ez is igen sérelmes intézkedés a tervezetnek, mely egyszerűsége nem is áll összhangban annak azon rendelkezésével, hogy ez intézetek elvállalt kötelezettségeiknek tegyenek eleget.

Ugyanis, hogyha a régi intézetek az egyházak járulékaitól elesnek s jövedelmök tekintélyes részétől ekkép megfosztatnak, miképen lehet tőlök azt kívánni, hogy tegyenek eleget azon kötelezettségeiknek, melyeket az özvegyek és árvák irányában elvállaltak s melyek elől, minthogy az ügy kétoldalú kötés természetével bír, semmiféle törvény szerint sem térhetnek ki s maga a konvent sem akarja, hogy kitérjenek? Ha ez a §. a tervezetben megmarad, száz meg száz papi özvegy és árva károsítatik meg s mindazon lelkészek, kik sok éven át, néha nem kis megerőltetéssel fizették az egyházmegyei gyámintézeti illetményeket oly reményben, hogy azzal övéik sorsát biztosítják, csalódnak fognak és el lesznek ütve reménységöktől, mert az intézetet a konventi tervezet elébb-utóbb fizetéképtelenségre fogja juttatni.

Ily erőszakos és igazságtalan eljárás főleg magyar református egyházi főhatóság részéről, mely megbízatását és hatalmát alólról veszi, helyet nem találhat. Nincs is arra semmi szüksége az új gyámintézetnek: mert egészen felesleges dolog azokról egyetemesen gondoskodnia, kik önmagok is *ép oly mérvben, de még sokkal rövidebb idő alatt és igazságosabb terheléssel* tudtak és tudnak magokról gondoskodni.*

E §. tehát következőképen lenne módosítandó:

„Mindazon egyházak, melyek egyházmegyéjük gyámintézete alapjához évi rendszeres hozzájárulásra vannak kötelezve, e kötelezettségeket azon egyházi tisztviselők irányában, kik amaz özvegy-árva gyámintézetnek tagjai maradtak, továbbra is teljesítik: azon lelkészek után pedig, kik az egyetemes gyámintézet tagjai, ez utóbbi intézet számára s a 24. §. 3. pontjában megállapított illetményeket szolgáltatják be akképen, hogy egy egyház egy lelkészi állomás után csak egy gyámintézet javára tartozik fizetni.“

(40. §.) Ilyen intézkedés mellett az egyházmegyei gyámintézetek alapjai idővel, midőn már segélyezendő nem lesz, átmehetnek az egyetemes intézet tulajdonába s a tervezet ebbeli intencziója és rendelkezése ellen nem lehet kifogásunk.

Különben pedig, ha ez intézetek pénztárai, mint a tervezet célozza, alapszabályszerű jövedelmeiktől (a tagok és az egyházak járulékaik) megfosztatnak, az alapok rövid időn meg fognak támadtatni s azok maradványához épen azoknak nem lesz joguk, kik azt előállították s olyanok javára fog felszámíttatni, kik ahhoz nem járultak. Mely szándéklat, valamint özvegy-árva pénztárunk alapszabályszerű jövedelmeinek megcsönki-

* A mi özvegy-árva pénztárunknál a tagok évi díjai életkoruk szerint vannak szabályozva s a tagok özvegye és árvái a belépést követő hat év után jogosultak egyformán 300—300 frt évjáradékra. A konventi tervezet 6 év múlva a jogosultaknak csak 3—5 száz frt végkielégítést ad, 300 frtnyi özvegyi segílyt pedig csak 25—30 esztendő múlva ígér a belépés után! Vagyis a most működő papság nagy részének nem lehet arra kilátása, hogy özvegyének ez intézet által csak ennyi évjáradékot is biztosítson! (A közlő.)

tása s intézetünknek abból következő aláasása ellen határozott óvásunkat fejezzük ki, annyival inkább, mert a konventnek nincs joga a magántulajdont megsérteni s az egyházmegyei gyámintézetek ügyeibe — melyekben az új egyházi törvény 41. §. c) pontja, egyházke-rületünk 1883: 305., 306. és 1884: 232. sz. végzése szerint minden egyházmegye belkörüleg és véglegesen intézkedhetik — avatkozni. Azon nem remélt esetre pedig, hogyha ezen tiszteletteljes figyelmeztetésünknek és óvásunknak kellő foganatja nem lenne, fentartunk magunk számára mindenféle jogorvoslatot, melyiyel özvegyeink és árváink és saját vagyoni érdekeink károsítását megelőzhetjük.

Jegyzet. Ugyanezen tárgyban érkezett a szerkesztőséghez a debreczeni ev. ref. egyházmegyei lelkészi kar indokolt véleménye, melyet térhiány miatt már csak a jövő számban közölhetünk. Mindenesetre szükséges és kívánatos, hogy az érdekelt körök és testületek ezt a nagyfontosságú kérdést alaposan megvitassák s állásfoglalásukat, kellő érvekkel támogatva, a nyilvánosság előtt is kifejtsek s ez által a kölcsönös tájékozás és lehetőleg sikeres megoldás útját egyengessék.

TANÜGY.

Egy kis középiskolai statisztika.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek XXII-ik jelentése szerint, az 1892/3-ban, Magyarországnak 183 nyilvános középiskolájában összesen 45.859 tanuló végezte be az isk. évet. Ezek közül

r. kath. volt	20364	ig. a r. kath. népességből	1 középisk. tanuló esett	355	lélekre.
g. „ „	2110	„ a g. „ „	1 „ „	784	„
g. keleti „	2443	„ a g. keleti „	1 „ „	845	„
ág. ev. „	4655	„ az ág. hitv. „	1 „ „	254	„
ev. ref. „	6454	„ az ev. ref. „	1 „ „	342	„
unitárius „	341	„ az unitárius „	1 „ „	181	„
izraelita „	9492	„ az izraelita „	1 köz. isk. tanuló esett	minden 75	lélekre!

Átlag az országban 1 középisk. tanuló esett átlag 420 lélekre.

Ezt a majdnem 46 ezer tanulót tanította 3207 tanár és tanító.

A 183 középiskola közül az ev. reformátusoké volt 28, ezekben tanult összesen az év végén 6903 tanuló, tehát 449-czel több, mint a hány reform. növendék az ország összes középiskolaiban tanult.

Tanított e 28 intézetben összesen 451 tanár és tanító. És pedig ezek közül rendes tanár 230, helyettes tanár 46, összesen 276. Vagyis, ha úgy vesszük, hogy egy tanár valóban csak 30 évig szolgálna s a kilépések a 30 év alatt teljesen egyenletesen oszlanának meg, a mi pedig alig lehető; még azon esetben is, magoknak a reform. gymnasiumoknak évenként átlag 10 új tanárra volna szükségök. Pedig talán az sem volna felesleges, ha a mi fiaink az állami iskolákban is elfoglalnák az őket, a ref. népesség arányában megillető helyeket. Levén pedig a reform. népesség az egész ország népességének 14.62%-a, az állami iskolák (az államnak csak vezetése alatt állókat nem számítva ide) tanárainak száma pedig 714, világos, hogy a fentebb említett aránynak megfelelőleg ezekbe is kellene adnunk 105—110 tanárt, vagyis minden évben 3—4-et, vagy a műveltségi viszonyokat is számításba véve, ezen tanárok 17.95%-át, 128 tanárt, évenként 4—5-öt.

Ezen az alapon tehát az évi, valóban minimális számmal felvett szükségletet 14-re téve, s feltéve azt is, — de meg nem engedhetve — hogy minden, a tanári pályára lépett ifjú az előírt 4 év alatt csakugyan kielégítően el is végzi a kursust s az 5-dik év végén befejezi vizsgálatait, a tanárképzőben 56 tanulóra s 14

gyakorló tanárjelöltre, vagyis összesen 70 ifjura biztosan lehetne számítani, a miért talán — a bölcséleti fakultás egyéb hasznaira nem tekintve is — mégis érdemes volna mihamarabb létrehozni azt a tanárképzőt.

Vegyük ehhez még, hogy a 276 reform. középisk. tanár közül csak 132 volt okleveles, 144 pedig oklevél nélküli (bár ezek közül 98 a törvény alapján elismertett). Látni való, hogy e körülmény és a miatt, hogy ref. gymnasiumaink élénk fejlődésben vannak s tanár-szükségletüket már most sem bírják sehonnán sem fedezni (de maga az állam sem bírja), az évi átlagnak felvett számot legalább is meg kell dupláznunk. Így, még mindig a jelöltek legsikeresebb haladását véve a számítás alapjául, évenként 24 kész tanárjelöltre, vagyis a 4 éves tanfolyam alatt 96 tanulóra és még 24 gyakorló tanárjelöltre, vagyis összesen 120 növendékre lehetne a tanárképzőben számítanunk. S hogy ebből a számból, ha ugyan szegény ifjainkat (mert hiszen úrfi úgy sem igen megy a tanári pályára) tisztességes bentlakás és konvikttussal, esetleg ösztöndíj- vagy magántanítással segíteni tudjuk, 80—100 bizonyosan meg is lesz, azon nincsen miért kételkedni.

Az égető szükség megvan, csak kielégítéséről kell mihamarabb gondoskodni. Az intéző férfaktól függ, hogy az ige testté válik-e? vagy pedig csak hangzik továbbra is a kiáltó szó a pusztában?

Könyvismertetés.

A hajdú-nánási evang. reform. népiskola története. I. Pártikula. Irta *Bodnár Lajos* gymn. tanár. H.-Böszörmény. Nyomatott Szabó Ferencz könyvnyomdájában. 1893.

E könyv a múlt évben került ki a sajtó alól, az illetékes szaklapok megjelenését még csak figyelembe sem vették; hogy az agyon hallgatás méltatlan homálya ne boruljon létezésére, erkölcsi szükségnek tartottam megemlékezni ezen a népiskolai történelem terén úttörő könyvecskéről.

Az egész munka három részre van tervezve. I. Pártikula 183³/₄-ig, állandó tanítók alkalmazásig. II. Elemi iskola 183³/₄—187⁵/₆-ig a népiskolai törv. kihatásáig. III. Népiskola 187⁵/₆-tól napjainkig. A mű nyomtatásban megjelent első része a XVII. századtól kezdve a meglevő hiteles levéltári adatok alapján, a népiskolával kapcsolatos Pártikulával foglalkozik. Az elemi iskola s népiskolai rész pedig feldolgozásra vár.

Főbb szakaszai: I. Iskolai alapok. II. Hivatali fizetések (Rektorok, korrektorok, praeceptorok, leánytanítók fizetése) s azok kiszolgáltatása. III. Tanítók alkalmazása, s azok névjegyzéke. IV. Felügyelet, fegyelem. V. Iskolalátogatás. VI. Belélet.

A „Pártikula“ mondja szerző, kis algymnasiumocská volt, mely bizonyos főiskolának, mint központnak befolyása alatt képződött. A h.-nánási pártikula is a közeli debreczeni kollégium hatása alatt állott, rektorait precceptorait onnan nyerte, kik az anya iskola tanításmódját követték, növendékeiket a központ számára képezték. A pártikula az Ábéczéseken kívül négy, tehát összesen öt osztályt számlált. Az Ábéczés vagy kezdő osztályba a deak tudományokat nem kedvelő gyengébbek több évben is jártak, a többi négy osztály neve. 1. Donatisták. 2. Rudimentisták. 3. Etymologisták. 4. Syntaxisták. Az egész pártikula az 1648-ban Sárospatakon tartott zsinat osztályozása szerint a kisebb városi latin iskolák közé tartozott. A leányiskola a pártikula alsó tanfolyamának megfelelő, vagy annál is szerényebb képet nyújthatott.

I., Az iskolai alapok úgy a XVIII. mint a XIX.

században: A., Külön ingatlanok mint iskolai telek, épület, helyiségek, föld. 2. Különfélék: tandíj, coquia (sorban főzés) temetési díj, cantatio (ünnepi köszöntés) kegyes adományok és hagyományok. B., Közös ingatlan alapok, melyekből a lelkészek is kaptak illetményt: kásamalom, szőlők, föld. 2. Különfélék: egyházi adó, harangdíj, publicatio vagy adakozásra hívás, ennek eredménye volt a templomban gyűlt perselypénz.

II., Hivatali fizetések és azok kiszolgáltatása. A rektorok, precceptorok s leánytanítók fizetése a XVIII. században lakáson, 50. v. forint készpénzen kívül terményekből, utóbbiaké még fél telek után való földből állott; a XIX. század elején a rektor fizetése lakáson és kiszolgáltatáson kívül mai pénzértékben 424 frt 11 és $\frac{1}{2}$ kr. Korrektor fizetése 80 Rh. frt, 18 köböl 3 véka rozs, 12 köb. 2 véka árpa. A precceptorok fizetése: 20 Rh. fit, perselypénz 14 Rh. frt, kenyér, egy pár csizma, 5 köb. rozs, 5 köb. árpa, fűtő szalma, kókviá. A hivatali fizetéseket az ingatlanokon, tandíjon s egyéb mellékesen kívül, az egyházi gondnok szolgáltatta ki.

III., Tanítók alkalmazása. Nánáson a XVIII. században négyféle tanítót alkalmaztak u. m. rektort, korrektort, precceptorokat és leánytanítókat. 1756—1800-ig 19 rektor, 1801—183³/₄-ig 11 rektor, együtt 30 rektornak a neve van idő rendben följegyezve. A rektorok névjegyzékében találjuk 183⁰/₁—183¹/₂-évről *Margitai István*ul, ki az utóbbi év 2-dik felében eltávozott s később orvostudorrá lön. 1777—1833-ig 14 korrektor.

1758—1800-ig 119, 1801—1833-ig 116, összesen 235 precceptor.

1763—1791-ig 5, 1820—1833-ig 6, együtt 11 leánytanító neve van feltüntetve.

A precceptorok közt találjuk 182⁸/₉-ből Soós Gábort, ki később ügyvéd, országgyűlési képviselő s a debreczeni főiskolának egyik nagynevű alaptevő tagja. Obernyik Károlyt 183⁰/₁—183¹/₂-ből, ki később Kőlcsey Ferencz-nél nevelő s országos hírvíró lett.

IV. Felügyelet, fegyelem. A felügyeletet s fegyelmet a Kánonok értelmében az egyházközség, egyházmegye és egyházkerület gyakorolta.

V. Az iskolalátogatást az egyházkerületi és egy egyházmegyei végzések alapján, az egyház tanács (konzisztorium) teljesíti.

VI. Belélet a XVIII. században. Az iskolai év tavasszal Gergely-napkor, tehát márczius elején kezdődött. Az isk. közvizsgálatra nézve 1764-ben az egyházi tanács elrendeli, hogy a fiú- és leányiskolák tavaszi examene márcz. 14—15. legyen, — később e vizsga a rektorváltás s a gyermekek feladása tekintetéből márcz. elejére tétetett. A főlebbvitelre nézve úgy intézkedik az egyházi tanács, hogy az oskolamesterek maguk senkit se promovejanak, hanem az egyh. tanácsgyűlés, nehogy a szülék az oskolamestert részrehajlással vádolják. Az árva és szegény tanulókat könyvvel, a nagyobbakat bentlakás és kókviával látták el. A leányiskolák tanítóinak 1765-ben meghagyja konzisztorium, hogy a hét egyik felében az egyik, a másik felében a másik leánytanító járassa a gyermekeket a templomba az év azon részében, mikor hideg nincs.

A XIX. században az I., II., III., IV. nemzeti iskola tananyaga, tankönyvei, úgyszint a középiskolai tankönyvek, taneszközök és a tanítási eljárás részletesen iratnak körül. Az isk. év kezdete nem változik. Évenként két közvizsgálat van, egyik tavasszal, a másik őszszel. A magántanulók úgy nyerhetnek bizonyítványt, ha a közönséges examenek idején az oskolák igazgatói s tanítói előtt vizsgálatnak meg. Előmeneti osztályzat:

eminens, prima, secunda, erkölcsre nézve 1-ma, 2-da classis. Az iskolai bizonyítványokra a classification kívül azt is föl kell jegyezni, hogy végezte-e az illető minden ugrás, vagy félbeszakasztás nélkül mindazon tudományokat, melyeket a mi oskoláinkban való systema kíván? S ha úgy nem végezte, mennyi időt fordított azoknak tanulására?

A szegény tanulókat bentlakással, kenyérral, kókváival, évenként egy pár csizmával s taneszközökkel, az iskolai árvaikat pedig csak taneszközökkel segélyezték.

A 85 lapra terjedő dolgozat tartalmából látható, mennyi levéltári, jegyzőkönyvi s egyéb történelmi adatok gondos buvárlata volt szükséges ahhoz, hogy szerző két évszázados iskolai életnek oly képét adja, melyre tekintve a h.-nánási ev. ref. egyház tanügy iránt való lelkesültségét, áldozatkészségét, folytonosan fejlődő hithűségét az olvasó azonnal fölismerje.

(Vége köv.)

Kállay István.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Békési Gyula, debreczeni tankerületi kir. főigazgató a napokban tölti be főigazgatói működésének 10-ik évét. Ez alkalommal a kerületben lévő középiskolák tanárkarai ünnepélyt óhajtottak rendezni a nagyérdemű s általánosan tisztelt és szeretett tanférfiú tiszteletére. Ezt a szép és méltó szándékot azonban csaknem meghiúsította maga az ünneplendő főigazgató, a ki ismeretszerénységével s ritka puritán egyszerűségével mindenféle ünneptetés ellen a leghatározottabban tiltakozott. De hát — est modus in rebus! A tisztelet és szeretet, úgy látszik, mégis megtalálja a megnyilatkozásnak azt a legbizalmasabb, egyszerű és barátságos formáját, a mely elől még a főigazgató úr sem térhet ki. Hiába! már az úgy van, hogy a ki sikeresen munkálkodik, érdemeket szerez, annak el kell tűrnie még azt is, hogy mindezeket nyilvánosan a szemére hányják. De hát mégis csak könnyebb dolog ez, mintha azzal, a mi szépet ilyenkor mondanak, az illetőt csak gyanusítanak. Bizony, pedig az ilyen eset sem példátlan a mai világban! Reméljük, hogy a mi ev. ref. gymnasiumaink tanárkarai is találnak módot arra, hogy ez alkalommal elismerésükkel ők is az ünnepléshez férközhessenek; mert hiszen Békési főigazgatói működése igen szoros oki összefüggésben van az egyházkerületben lévő gymnasiumainknak az utóbbi pár év alatt történt rohamos és rendkívüli fellendülésével; a debreczeni főiskola gymnasiumi tanárkara pedig önmagát becsüli meg az által, ha egykori munkás tagját s érdemes igazgatóját azoknak a benső kötelekeknek a fentartásában támogatja, a melyeket az érdemes férfiú e főiskola iránt mai napig híven ápol és a mely kötelekeket erőszakos kezeknek sem sikerült szétszakítaniok. Békési előkelő állami hivatali állásában sem idegenedett el attól a körtől, a melyből kiemelkedett, s nem vonta meg munkás érdeklődését azoktól az ügyektől, a melyeknek előbb közvetlen szolgálatában állott. Megtettünk pedig arra nézve minden lehetőt, hogy magunktól és ügyeinktől őt elidegenítsük. És ha ez még sem következett be, az nem rajtunk, hanem egyesegyedül rajta mult, azon mult, hogy ő igazán vérünkben való vér. A debreczeni főiskola fejlődése iránt táplált meleg érdeklődésének csalhatatlan jelét képezi az a nagyérdemű és tartalmas cikksorozat is, a melyet Lapunk ez évi folyamában a létesítendő bölcsészeti fakultás kérdésének tisztázása czéljából közzétett. Ez a nagy-

fontosságú kérdés, a melyet a dilettantizmus oly sűrű homályba burkolt, s a melyet a tudakosság gyakran olyan megdöbbenően nyugodt bátorsággal tárgyal, mintha valami közvágóhídról, vagy a hortobágyi törzsgulyáról volna szó, sürgősen követeli, hogy vele hozzáértő, komoly szakférfiak is foglalkozzanak. Buzgó hitfeleinknek s más nemes ügybarátoknak még folyvást nyilatkozó dicséretes áldozatkészsége a milyen arányban közelebb visz minket a nagy eszme megvalósításához, épen oly mértékben teszi kötelességünké a legkomolyabb előkészületet és tájékozódást a feladatok lényegére nézve. Békési jelzett közleményeit e szempontból különösen ajánljuk az ügy iránt nagy jóakaratot és buzgalmat tanúsító egyházkerületi és főiskolai előjáróságunk figyelmébe. Az ünneplőkhöz pedig mi is őszintén csatlakozunk s kívánunk a Gondviseléstől az érdemes tanférfiúnak, országos és felekezeti tanügyünk érdekében is, még hosszú időt a munkálkodásra s törhetetlen munkaerőt!

— A „Protestáns Szemle“ t. olvasóihoz. Ez előlege felszólalásnak története van. A czímbe jelzett folyóirat VI-dik évfolyamának 5-dik füzetében a 355-dik s köv. lapokon végre-valahára bírálat alá került az én „Evangéliumi Elmélkedések“ cz. művem is. A bíráló kifogásolja munkám 5—36., 93—116. lapjait, tehát a 195 levélre terjedő műnek csak 28 levelét. Örömmel és némán kellett volna tudomásul vennem, hogy neki könyvemnek csupán $\frac{1}{7}$ része nem tetszik; de mert ugyanez a bíráló olyan nagy és sértő hangon beszél és ítélkezik, mintha minden theologiai bölcsesség egyeteme és határmérője ő volna és minden tudományért minden halandónak egyenesen s kizárólag csak őt kellene meginstálni: elhatároztam, hogy egy pár megjegyzést teszek fölülletes okoskodásaira. Azonban éltem a gyanuperrel! Folyó évi május hó 24-én levélben kérdeztem meg Kenessey Bélát, az említett Prot. Szemle mostani szerkesztőjét, hogy vajjon fölveszi-e beküldendő soraimat folyóiratába? Válaszát ma vettem s belőle kettőt tudtam meg: 1. hogy a bírálatot ő írta s 2. hogy *nem hajlandó tért nyitni előttem* az ez idő szerint reá bízott Szemleben. Az elsőt még csak nem is gondoltam; a másodikat, — fájdalom, egészen jól sejtettem! Kenessey ez eljárása felett, tudom, ítélni fog az elfogulatlan közönség is; én meg őt, itt nyíltan, a tudomány munkásához teljesen illetlen önzéssel és féltékeny szűkkeblűséggel vádoló. Hiába mondja hozzám irt levelében, hogy „ezzel az esettel (ha t. i. közölné czáfolatomat) praecedentst alkotna“; hogy továbbá ő bírálatában „nem elvi fontosságú kérdéseket fejtegetett bővebben, csupán a könyv elolvasása után nyert impressióinak adott kifejezést“: a tiszta tény az, hogy engem olvasói előtt megtámadott, — és ugyan ő az, a ki ez olvasók előtt védekezni nem enged! Utóbb idézett szavai különben nagyon jellemzők. Megtudhatják belőlök a „Prot. Szemle“ t. olvasói, hogy mennyit kell tartaniok egy olyan erős lélekzetvételű, arrogáns bírálat felől, melynek összes értékét igen rövid idő alatt maga a szerző fokozza le egyéni (s bizonyosan egyszeri, futó elolvasás után támadt!) impressiói — ötletszerű — kifejezésére! Az, hogy a „Prot. Szemle“ közönségét ilyen tárgyias és alapos kritikával traktálják, és épen a fizetett szerkesztőség részéről: nem az én ügyem; de az már az én kötelességem, hogy Kenessey „egyéni impressióinak“ tudományos reputációjában gázoló megnyilatkozását és meggondolatlan fejtegetéseit legalább itt, a mi Lapunkban — a t. szerkesztőség szíves engedelmével — részletebben is szóvá tegyem. Várom kell azonban addig, míg művemre még esetleg más oldalról is adatnak bírálatok, hogy ne láttassam elébbök vágni. Igénytelen köny-

vem t. olvasóit pedig fölkérem, legyenek nyugodtan; annyit előre jelezhetek, hogy én a nagyhangú bírálónak, Kenesseynek a *naivságon* kívül még *tudatlanságot* is leszek kénytelen szemére hányni. Ezért nem akartam előre elhinni, hogy a szóban forgó bírálatot ő, — a theologiae professor, írta volna. Debreczen, 1894. máj. 30. Dicsőfi József.

— **Az egyházpolitikai reformok**, közelebről a polgári házasság kérdésében e pillanatokban várjuk a korona döntését. Mire lapunk megjelenik, valószínűleg már ismeretes leend előttünk az eredmény. Minden jel arra mutat, hogy a reform el fog a korona által ejtetni, a kormány pedig lemondását beadja. Végtelenül elszomorító jelenségek biz ezek, de egyuttal felettébb tanulságosak! A Wekerle-kormánynak tehát, a mely mint első foglal szilárd állást újabb alkotmányos életünk folyamán a liberális eszmék és a nemzeti ügy szolgálatában, buknia kell; buknia kell idegen és illetéktelen befolyások miatt. E kormánybukás azonban nem marad nagy és hasznos eredmények nélkül, mert be fogja világítani azokat a rejtkehegyeket s azokat a kiveszetteknek gondolt átkos tényezőket, a melyek modern állami alkotmányunk szervezetéből eltávolíthatók maig sem voltak, és a melyek nemzetünk fejlődésben lévő organizmusát, eddigelé észrevétlenül, rákfene módjára rongálják folytonosan. A Wekerle kormány bukásából a félrevezetett, az elaltatott nemzet politikai ébredését s a magyar nemzeti állameszme ellenállhatatlan erővel leendő feltámadását várjuk, és reméljük. Ez aztán több és nagyobb vívmány lesz mindenféle polgári házasságnál.

— **A vallás- és közoktatásügyi miniszter Debreczenben.** A f. év nyarán Debreczenben tartandó országos tanszerkiállítás rendező bizottságának elnöksége, közelebb tisztelgett Budapesten Gróf Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszternél, hogy a kiállítás védnökségét, Berzeviczy államtitkárnál, hogy a nagybizottsági elnökséget s Szathmáry György miniszteri tanácsosnál, hogy az igazgatósági elnöki tisztet nekik följánlja, illetőleg hogy ezen tisztet elfogadására őket fölkérje. A küldöttség vezetője, Simonffy Imre, kir. tanácsos, Debreczen városi polgármester s kiállítási elnök szóbeli előterjesztése után átvevén a miniszter a bizottság memorándumát és a „Kiállítási Értesítő” megjelent számait, válaszában a következő nagyfontosságú kijelentést tette: „Örömmel és érdeklődéssel kísértem eleitől fogva hazafias és nemes vállalkozásukat, amint az a hazai közoktatás hivatalos örének és vezetőjének kötelessége. Örvendek hogy ezen országos közművelődési vállalat oly kedvező kilátásokkal rendeztetik. Beösmerve országos jelentőségét, nemcsak köszönettel elfogadom a felajánlott védnökséget, hanem e megtiszteltetést úgy magamra, mint közoktatásunkra lekötelezőnek tekintem. És hogy védnöki tisztemnek megfeleljek, nem csak azt ígérem, hogy minden lehető kormányi támogatással továbbra is elősegítem ügyöket, hanem kijelentem, hogy mindenesetre jelen akarok lenni. Hacsak emberileg ki nem számítható akadály közbe nem jő, ott leszek, azért is, hogy közvetlenül tapasztalhattam a közoktatás terén ama jelentékeny haladást, ami Debreczenből a hivatalos jelentések folytán tudomásomra jött, azért is hogy magam szerezzek tájékozást a további fejlesztésben állami teendőink felől. Ismételve nagyon köszönöm figyelmüket, az átvett emlékiratot pedig a lehetőség határai közt a legkedvezőbben intézendem el.” Még a küldöttség tagjaival nehány szót váltott, azután a küldöttség lelkes örömmel távozott, hogy fölkeresse Berzeviczy Albert államtitkárt, a ki szintén a egkedvezőbben nyilatkozott az orsz. tanszerkiállításról,

„melynek sikere annál értékesebb, mert a közérdeklődést és a pénzi a milleniumi kiállítás kötötte előre le s e miatt a kormány sem támogathatja annyi állami segélyvel, mint óhajtaná és a vállalat megérdemelné.” Kedves kötelességének ösmeri a kiállítási nagybizottság elnökségét elfogadói s lehetőleg betölteni is; és ha az állami teendők sokasága miatt előbb nem munkálkodhatik is, a kiállításon mindenesetre megjelenni törekszik. Még az emlékirat részleteire vonatkozólag tüzetes jelentést fogadván el, nyájasan bocsátotta el a küldöttséget, mely végül a miniszteriumba ment, hogy az egyes osztályokban tisztelegjen és informáljon, Szathmáry György miniszteri tanácsost pedig igazgatósági elnökül felkérje. E lelkes szakférfiu a legapróbb részletekre menő tudakozódással tájékozván magát az eddigi fejleményekről, a kiállítás további támogatását legnagyobb készséggel följánlotta és az igazgatósági elnöki tisztet elfogadva, megígérte, hogy a kiállítás idején, amikor szabadságon lesz, le fog jönni Debreczenbe. — Reméljük tehát, hogy a mire eddig még gondolni is alig lehetett, az országos tanszerkiállítás mozgalmával azt az épen nem csekély jelentőségű, de sőt igen nagy fontosságú eredményt is elérjük, hogy a főiskolájából egyetemem fejleszteni óhajtó Debreczen, falai közt tisztelheti a hazai közoktatásügy legfőbb örét, Gróf Csáky minisztert s vele az ő első tanácsosait, államtitkárt s az egyik miniszteri tanácsost.

— **Lelkészi értekezlet.** A szatmári ev. ref. egyházmegyében levő „tiszavidéki lelkeszi kör” május 17-ikén értekezletet tartott Sonkádön, melynek főbb tárgyai voltak: tisztújítás, két új tag felvétele; továbbá a számoltató széknek az új törvények szerinti szervezésére, az egyh. megyei házszabályok módosítására, a lelkeszi és tanítógyámintézet felügyeletére, az egyh. törvények 40. §-ának életbeléptetésére, a lelkeszi fizetések rendezésére, a magy. prot. írod. társaság népies kiadványainak terjesztésére, a polgári közegeknek iskolai ügyekben az iskolaszék elnök tudta nélküli intézkedésektől eltiltására vonatkozó indítványok tárgyalása, melyek kivétel nélkül elfogadtván, részint az egyházmegyei közgyűlés, részint az egyházmegyei egyetemes lelkeszi értekezlet elé terjesztendő. Br. Vay Miklós elhunytá indokából kimondotta az értekezlet, hogy a gyászoló családhoz részvétírat intézendő.

— **Mellékeljük Ráth Mór** kiadványainak gazdag és választékos jegyzékét, ajánlva azt t. olvasóink pártoló figyelmébe.

— **A trieszti általános biztosító társaság** (Assicurazioni Generali) f. é. május hó 10-én tartott 62-dik közgyűlésén terjesztettek be az 1893-dik évi mérleget.

A zárszámadási jelentésből látjuk, hogy a társaság **életbiztosítási díjtartaléka** 1893. évi december hó 31-én 39,757,609 frt 91 krra emelkedett, míg kár és nyereségyrészesülési tartalékok czimén 1,060,020 frt 07 kr vezetett új számlára elő. 1893. december 31-én az érvényben volt életbiztosítási tőke összegek 162,807, 927 frt 73 krra emelkedtek; az életbiztosítási ágban az év folyamán bevett díjak 6,715,576 frt 28 krt tettek

A tűz- és szállítvány-biztosítási ágakban a díj- és illeték-bevétel 10,388,780 frt 65 kr volt, miből 2,729,196 frt 46 kr mint díjtartalék és 996,191 frt 01 kr mint kártartalék lett minden tehertől menten a jövő évre átvitelezve. Az 1894. december hó 31-én érvényben volt biztosításokért a jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 29,399,787 forint 58 krra emelkedett.

Kárókért az 1893-dik évben 9,302,328 frt 93 krt fizettek ki. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket, a társaság alapítása óta károk fejében 263,401,706 frt 51 krryi igen is tekintélyes összeget fizetett ki. Ebből a kártérítés összegből **házánkra 49,265,865 frt 80 kr esik** melyet a társaság **154,321 káresetben** fizetett. Az értékpapírok árfolyam-ingadozása fedezetére alakított tartalék 1893. december 31-én 1,190,544 frt 33 krt tett ki, dacára annak, hogy a sorsolás alá eső és a névértékükön beváltható érték papírok csakis névértékükön vétettek fel a mérlegbe, míg a nyereség tartalék alapszabályszerű mérvében, a részvénytőke fele összegében vagyis 2,625,000 frtban, az ingatlan tartalék 1,289,480 frt 92 krryi összegben, s végre a kétes követelések tartaléka 80,000 frttal fentartatott.

A társaság biztosíték-alapjai az idei átutalások folytán 49,162,470 forint 81 krról 54 990,003 frt 34 krra emelkedtek és következőképen vannak elhelyezve:

1. Ingatlanok és jelzálog követelések	8.747,260	frt 73	kr.
2. Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök	3.909,510	" 96	"
3. Állampapírokra adott kölcsönök	36,170	" 92	"
4. Értékpapírok	34.450,046	" 52	"
5. Tárcza-váltók	528,064	" 60	"
6. Folyó-számlák (Adósok a hitelezők követeléseinek levonásával)	1.214,319	" 82	"
7. Készpénz az intézeteknél és bankoknál	2.429,629	" 79	"
8. A részvényeseknek biztosított adólevelei	3.675,000	" —	"
O. é. 54.990,003		frt 34	kr.

Ezekből több mint **15 millió magyar értékre esik.**

Az elért 812,185 frt 13 krryi tiszta nyeresémből a társaság osztalékul részvényenkint 120 frtot aranyban, vagyis 300 frankot fizet.

TARTALOMJEGYZÉK: Hallgassuk agyon. F. Varga Lajos. — Tárcza: Jób könyve. Sass Béla. — A lelkeszi egyetemes gyámintézet. * * — Tanügy: Egy kis középiskolai statisztika. — Könyvismertetés. Kállay István. — Különfélék. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

Dr. ERDŐS JÓZSEF és Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat.

A *karczagi* ev. ref. elemi népiskolánál a II-ik, III-ik és IV-ik fi-osztályok párhuzamosítása folytán három segédtanítóságra pályázat nyitattik. Javadalma egyenként: lakbérrel együtt évi 360 frt készpénz, évnegyedenként előre fizetve az egyház pénztárából.

Pályázhatnak ev. ref. vallású okleveles tanítók, képezdét most végzettek is. A megválasztott köteles a tiszántúli ev. ref. egyházkerület A) tanterve szerint valamelyik párhuzamos fi-osztályt vezetni. Előnye van az orgonázásban jártasnak. Szükség esetén temetésre járni is köteles. Az állomás f. évi szept. 1-én elfoglalandó. A kellőleg felszerelt kérvények 1894. junius 23-ikáig bezárólag nyujtandók be alólírotthoz. Karczag, 1894. május 28.

Hajnal Elek,

1—3

ev. ref. lelkész és isk. széki elnök.

Pályázat.

A *kisújszállási* államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsa a következő rendes tanszékekre hirdet pályázatot:

- 1-ör *Német-magyar nyelv és irodalom,*
- 2-ör *O-classica-philologia.*

E tanszékek a nagyméltóságú vallás és közokt. m. kir. miniszter úr kinevezése alá esnek, az alkalmazott azonban egy évi sikeres működés után fog állandósíttatni. Előnyben részesülnek a kik tornatanári képesítéssel is bírnak. Ezek alkalmazásuk esetén külön díjazásban részesülnek.

Csak ev. ref. vallásúak pályázhatnak. Mindaddig míg az orsz. tanári nyugdíj életbe nem

lép, a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanári nyugdíj és gyámintézetnek köteles tagjai lesznek.

Oklevéllel nem bíró tanárjelöltek is pályázhatnak, mely esetben mint helyettes tanárok nyernek alkalmazást helyettes tanári fizetéssel.

A rendes tanár fizetése 1200, azaz egyezerkétszáz forint (2400 korona), kétszáz forint lakpénz (400 korona) és négyizben 50—50 frt (100 korona) ötödéves pótlék.

A helyettes tanár fizetése 800, azaz nyolczszáz forint (1600 korona).

A megválasztott s megerősített tanárok tanszékeiket székfoglaló értekezéssel tartoznak elfoglalni.

A pályázók a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi minisztériumhoz intézett folyamodványaikat legkésőbbén folyó évi junius hó 15-ig az alúlirott elnökségnél nyujtsák be. E folyamodványukban életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, hadkötelezettségi viszonyaik, képesítésük, eddigi netáni alkalmazásuk okmányokkal igazolandók.

A kinevezett vagy megválasztott folyó évi szeptember 1-ső napján tartozik hivatalát elfoglalni, szükség esetén köteles más rokon tantárgyakat is előadni.

Kelt Kisújszálláson, az ev. ref. főgymn. igazgató tanácsának 1894-dik évi május hó 15-én tartott ülésében.

Gulyás Lajos,

2—2

ev. ref. lelkész, ig. tan. elnök.

Pályázati hirdetmény.

A *szatmárnémeti* ev. ref. egyház elemi iskolája I—II. leányosztályu rendes tanszékeére pályázatot hirdet. Évi javadalmazás: a városi pénztárból havonkénti előleges részletekben 500 forint és 100 frt lakbér; 27²/₃ köbméter kemény hasábos tüzifa, a város által beszállitva, melyből a tanterem is fűtendő lévén, a személyi használatra fordítandó mintegy husz köbméter értéke 60 frt.

Pályázhatnak okleveles tanítók és tanítónők.

Az állomás szeptember 1-ső napján elfoglalandó.

A megválasztandó tanító köteleessége: a nevezett osztályok tanterv szerinti tanítása; ha állomását elhagyni szándékozik, köteles azt eltávozása előtt három hónappal az egyháztanácsnak bejelenteni.

A kellően felszerelt kérvények f. évi junius 30. napjáig alúlirotthoz küldendők.

Szatmárnémeti, 1894. május 6.

Fésős András,

3—3

ev. ref. lelkész, s iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A *kisújszállási* államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsa pályázatot hirdet
1-ör az ének,
2-or a *tornatanári* állásokra.

Az ének-zenetanári állásra csak ev. ref. vallásúak, a tornatanári állásra általában prot. vallásúak pályázhatnak. A megfelelő képesítéssel bíró megválasztott tanárok, egy évi próba idő után véglegesíttetnek.

Oly egyének, a kik az éneken kívül a torna tanításra is képesítve vannak előnyben részesülnek.

Az énektanár heti óráinak száma 12, a tornatanaré pedig 16.

Ez állások mindegyike 400, azaz négyszáz forint fizetéssel van javadalmazva. Az ének és torna tanítás egy kézben is egyesíthető, mely esetben fizetése, 800, azaz nyolczszáz forint.

Pályázók az igazgató tanácshoz címzett folyamodványaikat alúlirott igazgató tanács elnökéhez legkésőbb junius hó 15-ig küldjék be. E folyamodványokban életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, hadkötelezettségi viszonyaik, képesítésük, eddigi esetleges alkalmazásuk, okmányilag igazolandók.

A megválasztott tanár, szeptember hó 1-én tartozik hivatalát elfoglalni.

Kelt Kisújszálláson az ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsának május 15-én tartott ülésében.

Gulyás Lajos,

ev. ref. lelkész, ig. t. elnök.

2-2

Pályázat

a *békési ev. ref. hatosztályú gymnasium* üresedésbe jött egyik tanszékére.

Tantárgyak: mennyiségtan, mértani rajz és szépírás. Szabadkézi rajz előnyt ad.

Évi fizetés 2400 korona, azaz kétezer négyszáz korona (1200 frt) évnegyed előleges részletekben a gymnasiumi pénztárból. Ezen összeg tanárjelöltek számára is teljes egészében biztosítottatik.

A megválasztott tanár vagy tanárjelölt, két évi sikeres működés után állandósíttatik, utóbbi csak azon esetre, ha idő közben tanári oklevelet szerez.

Kellően felszerelt pályázatok f. évi július első napjáig alúlirottához küldendők.

Békés, 1894 május 19.

Szegedi Károly,

ev. ref. lelkész,
a gymnasiumi igazg. tanács elnöke.

2-2

Pályázat.

A *karczagi* ev. ref. gymnasiumnál az 1894-95-dik tanévre betöltendő a *magyar-német*, esetleg *latin-német* tanszék.

Heti óraszám 18—20.

Ezen állásnak, ha okleveles tanár választatik, 1000 frt törzsfizetés s 200 frt lakáspénz, ha pedig képesítéssel nem bíró, h. tanár választatik, 800 frt fizetés jár, évnegyedenként előre fizetve.

A megválasztott tanár állomását 1894. szept. 1-én köteles elfoglalni.

Pályázhatnak protestáns vallású tanárok és tanárjelöltek. A megválasztott okleveles tanár egy évi sikeres működés után véglegesíttetvén, kötelezett tagja a tiszántúli ev. ref. tanári nyugdíjintézetnek. A fentartó testület belépett a létesítendő orsz. tanári nyugdíjintézetbe úgy, hogy a tanárok csak a fizetésük után járó százalékot fizetik.

A h. tanárul alkalmazott oklevele megszerzése után nyomban r. tanári fizetést kap.

A pályázók folyamodványukat életkoruk, tanulmányaik s a véderőhöz való viszonyukra vonatkozó okmányaik kíséretében f. évi junius 24-ig alúlirottához küldjék be.

Karczag, 1894. május 28.

Hajnal Elek,

az igazgató tanács elnöke.

1-2

Pályázat.

A *kisújszállási* államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsa pályázatot hirdet *vallástani tanszék*re.

A képesített és megválasztott rendes tanár egy évi próba idő után véglegesíttetik.

Fizetése: 600, azaz hatszáz forint.

Kötelessége: a gymnasium nyolcz osztályában a vallástannak a konventi tanterv szerént tanítása, és a téli hónapokban ifjusági isteni tisztelet tartása.

A pályázók az igazgató tanács elnökéhez címezzék folyamodványaikat. E folyamodványokban életkoruk, lelkészi képesítésük, eddigi netáni szolgálatuk okmányokkal igazolandók.

A pályázati kérvények az alúlirott igazgató tanács elnökéhez, legkésőbb folyó év junius hó 15-ig küldendők be.

A megválasztott folyó év szeptember hó 1-ső napján tartozik hivatalát elfoglalni.

Kelt Kisújszálláson az ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsának 1894. évi május 15-én tartott ülésében.

Gulyás Lajos,

ev. ref. lelkész, ig t. elnök.

2-2